

Quina fractura social?

El risc de fractura social és un argument recurrent en el debat sobre l'anomenat *procés sobiranista de Catalunya*. Algunes veus plantegen aquest risc com una amenaça. El presenten com una conseqüència de qüestionar l'*statu quo* del també anomenat *encaix de Catalunya amb Espanya*. Però més enllà de la cantarella demagògica que acompanya aquestes veus alimentades per cert *establishment* mediàtic espanyol, en la realitat catalana hi ha situacions quotidianes que són susceptibles de ser interpretades en termes de fractura social. Ara bé, fins a quin punt?

Si s'accepta que la complexa realitat catalana no es pot simplificar i que no es pot donar per descomptat que tota la ciutadania comparteixi, sense matisos importants, una mateixa posició, cal també acceptar el risc de fractura social com una possibilitat. La marató de celebracions nadalenques que s'inicia avui és un bon context per calibrar, de manera intuïtiva, l'abast d'aquesta fractura. Quants sopars d'empresa han evitat parlar del procés? Quants dinars familiars de Nadal evitaran parlar del procés? Quants sopars de Cap d'Any entre amics evitaran parlar del procés, com a mínim, fins que s'arribi a l'hora de les copes? Mentre es dediquen hores de tertúlia a debatre sobre una possible fractura a Catalunya entorn de la qüestió nacional, mentre la tinta dels diaris també pren la forma d'aquest debat, sovint s'oblida que la societat catalana ja està fracturada per raons estrictament socials.

La fractura social és una realitat multidimensional i, per tant, complexa d'analitzar, perquè acostuma a respondre a diversos factors difícils de sintetitzar en una sola causa. És agosarat atribuir la fractura social a una única raó, si bé els diferents factors explicatius poden incidir-hi de manera diversa. Una hipotètica fractura social per raons nacionals tendeix a simplificar la societat de manera binària en dos bàndols enfrontats. En aquest cas, les parts fracturades són ben visibles i, excepte en les situacions d'opressió, tenen capacitat per manifestar la seva posició. En canvi, la fractura d'una societat per raons socials dibuixa un escenari més complex en què la polarització de la població va més enllà de l'enfrontament entre dues parts. La fórmula binària integrat versus exclòs explica per què en aquest cas una

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

de les parts fracturades acostuma a ser invisible i a no tenir capacitat per manifestar la seva posició. A més, les clivelles socials multipliquen la clivella nacional. És a dir, la manca de cohesió social pot tenir a veure amb les desigualtats i també amb les pobreses. Desigualtat i pobresa són dos conceptes que, cal recordar-ho,

no són sinònims. La desigualtat –entesa com la falta d'igualtat d'oportunitats per accedir als recursos necessaris, els que permeten a la població exercir els drets fonamentals tot assegurant el seu benestar– genera fractura social. La pobresa, entesa com la carència de béns materials suficients per portar una vida digna, també genera fractura social.

Mentre que no és clar que les estadístiques disponibles confirmen o refutin la hipòtesi de la fractura per raons nacionals, sobren els in-

dicadors que evidencien que Catalunya, a finals del 2013, és una societat fracturada per raons socials: un 23% d'infants catalans viuen per sota del llindar de pobresa; el 20% dels catalans amb més recursos és sis vegades més ric que el 20% dels catalans més pobres; un 5,8% de la població viu amb privació material severa; 751 infants tenen problemes de desnutrició; hi ha un 24% d'abandonament prematur dels estudis entre la població jove; patim un 22,8% d'atur entre la població en edat de treballar; un 13% de llars està en situació de pobresa energètica; i durant el segon trimestre del 2013 es van registrar 4.478 desnonaments.

Malgrat que la fractura per raons socials supera en evidències empíriques la hipotètica fractura per raons nacionals, sorprèn comprovar com la segona acapara tota l'atenció i quasi tota la preocupació. En qualsevol dels dos casos, la garantia de la cohesió social és, únicament, una qüestió de voluntats polítiques, i no de competències jurídiques. No existeixen límits legals per celebrar una consulta. Tampoc existeixen límits legals per desenvolupar polítiques orientades a garantir els recursos necessaris per exercir els drets fonamentals i assegurar el benestar de la ciutadania. Amb les retallades s'ha consolidat una doble xarxa d'accés als recursos bàsics, públic versus privat, que polaritza encara més la població. Mantenir la tensió nacional durant molt de temps augmenta el risc de fractura d'una societat ja fracturada per la desigualtat i la pobresa.

LAMARTARILE

Mentre es debat sobre una possible fractura per raons nacionals, s'oblida que la societat catalana ja està fracturada per raons socials

Un 13% de llars pateixen pobresa energètica, i durant el segon trimestre del 2013 es van registrar 4.478 desnonaments